

**Пропозиції ЦК Профспілки працівників освіти і науки України щодо законопроекту
«Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту»**

ПРОЕКТ

**РАДА ВИЩОЇ ШКОЛИ
ПОСТАНОВА**

10.02.2011

м. Київ

№ ВШ

**Про проект Закону України
«Про внесення змін до Закону
України «Про вищу освіту»**

Заслухавши інформацію голови ради вищої школи Цвиха В.Ф. щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту», зареєстрованого у Верховній Раді України 22.12.2010 за № 7486-1, обговоривши пропозиції до зазначеного законопроекту, учасники розширеного засідання Ради вищої школи ЦК Профспілки працівників освіти і науки України, рада вищої школи **п о с т а н о в л я є**:

1. Інформацію голови рада вищої школи Цвиха В.Ф. «Про проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» взяти до відома.
2. Схвалити пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» (реєстраційний № 7486-1 від 22.12.2010) й направити їх до Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти.
3. Постанову ради вищої школи довести до відома і керівництва головам Кримської республіканської, обласних, Київської та Севастопольської організації Профспілки.

Голова ради вищої школи

В.Ф.Цвих

Проект
Комітет Верховної Ради України
з питань науки і освіти

ЦК Профспілки працівників освіти і науки України розглянув законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» (реєстраційний № 7486-1 від 22.12.2010) і просить розглянути та врахувати наступні зауваження та пропозиції.

1. З метою приведення положення статті 9 стосовно забезпечення виготовлення документів про освіту у відповідність до норм ст.27 Закону України «Про освіту» останній абзац частини 1 цієї статті викласти у редакції:

«Випускникам вищих навчальних закладів документи про вищу освіту виготовляються та видаються за рахунок коштів державного бюджету».

Крім того, положення щодо інформації, необхідної для документу про ступінь доктора філософії, а також слова «науковий ступінь» привести у відповідність до норм ст.6 законопроекту, замінивши їх на слова **«освітньо-науковий ступінь».**

2. В умовах реформування центральних органів виконавчої влади та скорочення адміністрування послуг, що надаються органами влади, є недоцільним створення агенцій, бюро, професійних асоціацій, які передбачається наділити функціями здійснення контролю за якістю освіти (ст. 16 законопроекту).

Згідно із ст.5 Закону України «Про освіту» державний контроль за діяльністю навчальних закладів незалежно від форм власності здійснюється з метою забезпечення реалізації єдиної державної політики в галузі освіти. Державний контроль проводиться центральними і місцевими органами управління освітою та Державною інспекцією навчальних закладів при Міністерстві освіти України.

Рішення таких громадських організацій, як спілка ректорів, директорів, а також з'їздів мають виключно рекомендаційний характер, тому вони не можуть бути наділені управлінськими функціями у галузі вищої освіти.

3. Стосовно встановлення Кабінетом Міністрів України порядку визначення нормативів матеріально-технічного, фінансового забезпечення вищих навчальних закладів спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки, молоді та спорту, то редакцію абзацу 4 частини 1 ст.17 виписати:

«спільно з центральними органами виконавчої влади у галузях економіки, фінансів. Соціальної політики розробляє та затверджує нормативи матеріально-технічного, фінансового забезпечення вищих навчальних закладів».

В абзаці 11 частини 1 цієї статті замість слів та знаків «у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;» виписати **«в межах затверджених у законі про державний бюджет на відповідний рік бюджетних призначень;»**, оскільки обсяги видатків для забезпечення державного замовлення на підготовку кадрів та наукових і науково-педагогічних працівників визначаються законами про державний бюджет.

Абзац 12 цієї частини виписати у редакції:

«забезпечує працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, які навчалися за державним замовленням та сприяє працевлаштуванню випускників, які навчалися за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб;». Ці пропозиції мають бути відображені також у статті 19, якою передбачаються повноваження органів АРК та органів місцевого самоврядування.

В абзаці 18 замість слів «організовує атестацію» виписати «забезпечує організацію атестації».

Повноваження спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі освіти і науки, молоді та спорту стосовно сприяння діяльності органів студентського самоврядування, передбачені у абзаці 21, доповнити також нормою **щодо сприяння діяльності профспілкових організацій.**

Аналогічне має бути враховано також у повноваженнях інших центральних органів виконавчої влади, передбачених у частині 2 цієї статті.

4. **Не можна погодитись із намірами щодо зміни норми про кількість студентів, які приймаються на навчання за державним замовленням з обсягу не менше 51 відсотка від загальної кількості студентів, прийнятих на перший курс до обсягу не менше 50 відсотків, що передбачається частиною 4 ст.22.** Такі зміни можуть призвести до порушень ст.53 Конституції України.

5. Наміри, передбачені в ст.23, **про надання статусу вищим навчальним закладам «професійний коледж», «коледж». «академія», «університет» за основною ознакою, а саме – кількість студентів денної форми навчання** потребують доопрацювання в частині встановлення додаткових якісних критеріїв для надання відповідного статусу навчальному закладу, зокрема чисельність науково-педагогічних працівників, які мають вчені звання, наукові ступені, кількість студентів, які здобувають освіту за іншими формами навчання, наукові здобутки тощо.

Частину 2 ст.23 узгодити зі статтею 7 законопроекту стосовно такого типу вищого навчального закладу, як консерваторія.

6. Некоректно вписано норму абзацу 3 частини 1 ст.24 стосовно надання національному вищому навчальному закладу права перерозподіляти ліцензований обсяг прийому за спеціальностями в межах відповідної галузі освіти. Очевидно право на такий перерозподіл має відбуватися в межах групи спеціальностей за відповідною галуззю знань (абзац 10 ст.1).

У цьому зв'язку потребує доопрацювання положення статті 1 стосовно визначення поняття «галузь освіти», вписавши його як «галузь знань», оскільки споріднені спеціальності об'єднані відповідною галуззю знань (постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787).

Крім того, норми цієї статті щодо надання статусу дослідницького університету не відповідають назві статті, а тому потребують виокремлення в окрему статтю чи розширення назви ст.24.

З попереднього абзацу цієї статті вилучити слово «тощо».

7. Частину четверту ст.25 доповнити положеннями щодо врегулювання через норми Статуту **правовідносин з профспілковими організаціями**.

8. Частину другу статті 28 доповнити такими структурними підрозділами, як навчальні та наукові лабораторії, а також перед словом «лабораторії» вписати словосполучення «навчальні та наукові». Таким чином буде забезпечено визнання працівників, які посідатимуть посади керівників цих структурних підрозділів, педагогічними та науковими працівниками відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України переліку посад педагогічних працівників та реалізацію передбачених до цієї категорії освітян прав та гарантій.

Доповнити частину сьому ст.28 такими структурними підрозділами, як **лікувально-профілактичні установи (санаторії-профілакторії), студентські спортивно-оздоровчі табори, здоровпункти**. Зокрема, відповідно до ст.48 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» передбачено часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв навчальних закладів за рахунок коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, на витрати, пов'язані із медичним обслуговуванням, харчуванням, культурно-масовими заходами. Однак через законодавче не врегулювання функціонування цих структурних підрозділів виникають труднощі із фінансовим забезпеченням їх господарського утримання.

З частини 4, де йдеться про директора філії, вилучити слова «та діє на підставі виданого доручення», оскільки на посаду директора філії працівник має призначатися чи обиратися, а не виконувати обов'язки за дорученням.

9. Абзац шостий ст.29 вписати у редакції:

«надання особам, які навчаються у вищих навчальних закладах, а також педагогічним, науково-педагогічним та іншим працівникам гарантій та пільг встановлених законами;»

Абзац сьомий вписати у редакції:

«встановлення гарантованого рівня посадових окладів та ставок заробітної плати педагогічним і науково-педагогічним працівникам, їх підвищення та наукові ступені, вчені звання, кваліфікаційні категорії, виплату надбавок за вислугу років, доплат та інших винагород відповідно до ст.57 Закону України «Про освіту».

Абзац восьмий вписати у редакції:

«фінансування вищих навчальних закладів з державного та місцевого бюджетів відповідно до нормативів матеріально-технічного, фінансового та іншого забезпечення».

10. З частини другої ст.30 вилучити слова **«в межах наданих йому повноважень»**, оскільки ці повноваження керівника вищого навчального закладу саме й вписані в цій частині.

До повноважень керівника, крім передбачених у частині другій, необхідно віднести також:

«створення умов та сприяння роботі профспілкових організацій відповідно до законодавства».

11. В першому реченні частини 1 ст.32 вписати **«Вчена рада вищого навчального закладу є колегіальним органом управління...»** далі за текстом.

Норми частини першої цієї статті стосовно ухвалення Вченою радою кошторису доходів і видатків, а також фінансового звіту потребують приведення у відповідність з вимогами ст.22 Бюджетного кодексу України ст.ст. 11, 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності».

Аналогічне стосується норм частини першої ст.33 стосовно компетенції Педагогічних рад.

Положеннями законопроекту має бути забезпечено єдині підходи щодо **таємності** голосування при обранні **на всі** посади науково-педагогічних працівників, в тому числі ректора, проректора, їх помічників, а не **лише стосовно таких науково-педагогічних працівників як завідувач кафедри, професор, директор інституту, декан, доцент, старший викладач, викладач, асистент** (ст.38, ст.39).

Абзац п'ятнадцятий частини першої цієї статті після слів «головний бухгалтер», доповнити словами: **«керівники органів громадського самоврядування вищого навчального закладу, керівники виборних профспілкових органів»** і далі за текстом.

Частину другу цієї статті, а також частину другу ст.33 перед словами «керівники органів студентського самоврядування...» доповнити словами: **«представники профспілкових органів»** і далі за текстом.

12. Доповнити абзаци перший та другий частини другої ст.35 словами **«представники профспілкових органів».**

13. В частині першій ст.38 та ст.39 **замість** слів **«стаж науково-педагогічної діяльності»** вписати **«стаж роботи на посадах науково-педагогічних працівників»**, оскільки чинними нормативно-правовими актами не передбачено, які види діяльності зараховуються до науково-педагогічного стажу. В іншому випадку має бути законодавчо визначено, що належить до науково-педагогічної діяльності, зокрема служба в армії, термін виконання депутатських обов'язків тощо.

14. Частину шосту ст.44 після слів «умови оплати праці» доповнити словами «та матеріального забезпечення», оскільки має бути врегульовано питання компенсації працівникам за основним місцем роботи, які залучаються до проведення зовнішнього незалежного оцінювання.

15. Визначення статусу педагогічних та науково-педагогічних працівників, передбачене ст.47, зокрема вимоги про їх основне місце роботи – унеможливають віднесення до цих категорій працівників тих осіб, які посідають аналогічні посади (викладачів, методистів тощо) у інших вищих навчальних закладах, а також поза основним місцем роботи.

З метою усунення такої неоднозначності, а також забезпечення статусу педагогічного працівника особам, які посідають посади методистів, завідуючих навчальними лабораторіями, практичних психологів, майстрів виробничого навчання в університетах, академіях, інститутах, коледжах ст.47 необхідно викласти у редакції:

«Педагогічні працівники – це особи, які мають відповідну вищу освіту та здійснюють педагогічну діяльність у вищих навчальних закладах (професійних коледжах, коледжах, університетах, академіях, консерваторіях).

Науково-педагогічні працівники – це особи, які мають відповідну вищу освіту, як правило, наукові ступені, вчені звання, а також випускники магістратури, аспірантури, докторантури та займаються науково-педагогічною діяльністю у коледжах, університетах, академіях, консерваторіях».

16. З частини першої ст.48 вилучити слова **«голова циклової комісії»**. За майже 10-річний період дії чинного закону така посада фактично не була включена до переліку посад педагогічних працівників, а отже й до штатів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, що може свідчити про недоцільність її введення. З приводу необхідності включення цієї посади до затвердженого Урядом переліку посад педагогічних працівників, визначення розміру оплати праці за цією посадою, тривалості робочого часу Профспілка неодноразово зверталася до Міністерства освіти і науки, Кабінету Міністрів України. Але на даний час педагогічним працівникам, які здійснюють керівництво цикловими комісіями, винагородою за таку роботу слугують доплати в розмірі від 10 до 15 відсотків ставки заробітної плати. Вважаємо, що їх розмір може бути збільшено, в тому числі шляхом унормування через положення зазначеного законопроекту.

Крім того, **вилучити** уточнення до посад заступника керівника, а саме слова: **«діяльність якого безпосередньо пов'язана з навчально-виховним або науковим процесом»**, як це передбачено до посад керівних працівників вищих навчальних закладів післядипломної освіти, інститутів. Запровадження цієї норми призведе до звуження прав працівників, передбачених чинним законодавством.

Вилучити з переліку посад педагогічних працівників посаду завідувача бібліотеки, оскільки згідно із Законом України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» ці посади належать до бібліотечних працівників. Оскільки згідно із зазначеним законом (ст.1) до головних завдань бібліотек віднесено забезпечення науково-дослідних потреб громадян, а бібліотечна справа спрямовується також на наукове забезпечення розвитку бібліотечної діяльності, посади завідувача бібліотеки та наукового працівника бібліотеки віднести до наукових працівників.

Доповнити перелік науково-педагогічних працівників позиціями **«завідувач аспірантури, ординатури, інтернатури, підготовчого відділення, курсів»**.

Доповнити ст.48 частиною 5 такого змісту:

«5. Кваліфікаційні характеристики та кваліфікаційні вимоги за посадами педагогічних і науково-педагогічних працівників встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки, молоді та спорту за погодженням з спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі праці та соціальної політики». Введення цієї норми викликано необхідністю затвердження на державному рівні кваліфікаційних характеристик та вимог до посад викладачів, доцентів, професорів тощо. Їх відсутність унеможливило забезпечення трудових прав та обов'язків працівників, які посідають педагогічні та науково-педагогічні посади.

З метою недопущення звільнення тих працівників, які на момент **введення закону не мають освітньо-кваліфікаційного рівня магістра, наукових ступенів та вчених звань, у прикінцевих положеннях закону виписати норму стосовно терміну запровадження положень** абзацу першого частини третьої та абзацу першого частини четвертої цієї статті.

17. Статтю 49 викласти у редакції:

«1. Для науково-педагогічних працівників (крім керівних) встановлюється скорочена тривалість робочого часу в середньому 6 годин на день або 36 годин на тиждень чи 1548 годин впродовж навчального року.

Робочий час науково-педагогічних працівників складається з виконання навчального навантаження, методичної, наукової, організаційної роботи, що в сукупності являє собою науково-педагогічну роботу.

Перелік видів науково-педагогічної роботи встановлюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки. Молоді та спорту.

Максимальний обсяг навчального навантаження науково-педагогічних працівників на ставку не повинен перевищувати 720 академічних годин впродовж навчального року.

Мінімальний та максимальний обсяг навчального навантаження за кожною із посад науково-педагогічних працівників встановлюється вищим навчальним закладом у порядку, передбаченому Статутом та колективним договором.

Види навчальних занять, що входять до навчального навантаження науково-педагогічного працівника відповідно до його посади, встановлюється кафедрою в індивідуальному плані роботи за погодженням з відповідним вибором профспілковим органом.

Зміни до індивідуального плану роботи вносяться за згодою працівника.

2. Педагогічне навантаження викладачів професійних коледжів складається з виконання навчального навантаження в обсязі 720 годин на рік, що становить тарифну ставку, а також виконання обов'язків з класного керівництва, перевірки письмових робіт, завідування предметними (цикловими) комісіями, кабінетами, відділеннями, лабораторіями у співвідношенні до тарифної ставки від 15 до 25 відсотків.

Обсяг та види педагогічної роботи викладача професійного коледжу встановлюється керівником за погодженням з виборним профспілковим органом.

Встановлення педагогічного навантаження викладачеві обсягом менше тарифної ставки та його перерозподіл протягом навчального року здійснюється за його письмовою згодою з додержанням законодавства України про працю.

3. Залучення педагогічних та науково-педагогічних працівників до роботи, не обумовленої трудовим договором, може здійснюватися лише за їх згодою або у випадках, передбачених законодавством.

Частину третю вважати частиною четвертою.

18. З метою недопущення звуження прав педагогічних і науково-педагогічних працівників, встановлених чинним законодавством, реалізації положень з «Національної доктрини розвитку освіти» ст. 50 доповнити словами:

«забезпечити житлом;

Підвищення кваліфікації та стажування не рідше одного разу на 5 років;

Пенсійне забезпечення педагогічних працівників на рівні 80-90 відсотків заробітної плати».

19. абзац другий частини першої ст.52 після слів «середньої заробітної плати» доповнити словами «за всіма місцями роботи», що сприятиме законодавчому закріпленню чинної норми.

20. З метою законодавчого врегулювання питання стипендіального забезпечення осіб, які навчаються, та дотримання положень ст.2 Закону України «Про прожитковий мінімум» частину другу ст.54 доповнити абзацами такого змісту:

«Студенти, інші особи, які успішно навчаються у вищих навчальних закладах державної та комунальної форм власності за державним замовленням, забезпечуються академічними стипендіями, в тому числі в канікулярний період, в розмірі залежно від прожиткового мінімуму.

Окремі категорії студентів та осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах державної та комунальної форм власності за державним замовленням, які за результатами навчання не мають права на академічну стипендію, забезпечуються соціальними стипендіями, в тому числі в канікулярний період.

Порядок стипендіального забезпечення встановлюється Кабінетом Міністрів України.

В абзаці другому частини третьої цієї статті вписати норму щодо безоплатного отримання студентського квитка та інших документів про освіту.

21. З метою законодавчого врегулювання питання матеріального забезпечення молодих спеціалістів при їх працевлаштуванні замість редакції абзаців першого та другого ст.56 вписати:

«Держава гарантує надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам – випускникам державних вищих навчальних закладів, потреба в яких була визначена державним замовленням.

Молодим спеціалістам, які одержали направлення на роботу після закінчення вищого навчального закладу, надається відпустка тривалістю 30 календарних днів. За час відпустки їм за рахунок замовника виплачується допомога у розмірі академічної або соціальної стипендії, що вони отримували в останній місяць навчання у вищому навчальному закладі.

Молодим спеціалістам, які закінчили вищі навчальні заклади з відзнакою встановлюються підвищені на 5 відсотків посадові оклади» (така норма передбачена для медичних працівників).

Молоді спеціалісти, які одержали направлення на роботу до іншої місцевості, а також члени їхніх сімей забезпечуються житлом згідно із законодавством.

Стосовно випускників вищих навчальних закладів, які здобували освіту за напрямами і спеціальностями педагогічного профілю, вписати:

«Випускникам вищих навчальних закладів, які здобули освіту за напрямами і спеціальностями педагогічного профілю та уклали на строк не менше як три роки договір про роботу у загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних, позашкільних навчальних закладах надається одноразова адресна грошова допомога в десятикратному розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб».

22. У частині першій ст.57 замість редакції абзацу четвертого вписати:

«забезпечується зарахування до педагогічного стажу та стажу роботи на посадах науково-педагогічних працівників періодів педагогічної роботи з погодинною оплатою праці в обсязі не менше 180 годин в навчальному році, а також часу наукової роботи».

На даний час робота на посадах наукових працівників не зараховується до педагогічного стажу для виплати надбавок за вислугу років, що зокрема не сприяє інтеграції науки в освітянський простір.

23. Потребують узгодження норми ст.58, ст.59 щодо наукових ступенів з нормами інших статей (ст. ст.1, 6, 7, 9 тощо), де йдеться про освітньо-наукові ступені.

24. Попри те, що законопроект пропонується змінити підходи до диференціації вищих навчальних закладів, зокрема стосовно коледжів, запропоновані в частині першій ст.67 нормативи фінансування підготовки кадрів університетами, академіями, а також коледжами зменшено порівняно із діючими, що призведе до звуження прав громадян на здобуття вищої освіти.

25. Стосовно змін до ст.66 щодо оплати за навчання, то зміна розміру оплати за надання освітніх послуг має бути пов'язана із собівартістю наданих послуг, з **урахуванням прогнозного рівня інфляції на наступні роки навчання, а не рівня інфляції за попередній рік.**